

PNIAK (16) *sb m*

a *pochylone*.

sg N pniak (5). ◇ *G* pniaka (1). ◇ [A pniak. ◇ I pniaki(e)m.] ◇ *pl N* pniaki (2). ◇ *G* pniaków (4); -ow (1), -(o)w (3). ◇ *A* pniaki (2). ◇ *I* pniakami (1) *KrowObr*, pniaki (1) *RejPos*.

Sł stp brak, *Cn notuje*, *Linde XVII* (z *Cn*; *XVIII*) – *XVIII w*.

1. Główna, nadziemna część drzewa lub większego krzewu, pień; truncus *Modrz*, *Cn*; *caudex* *Calep*, *Cn*; *codex*, *crus*, *matrix*, *stipes*, *stylus* *Cn* (10) : gdy nasienie iest złe [...] niemoże to być/ áby źdźbła/ pniaki/ gąłęzi/ y owoce ztąd pochodzące/ niemiály być szkodliwe. *ModrzBaz* 53v; *Calep* 173b, [750]a; [ktora [ziemia] z ták drobnuchnego nasienia/ ták wielkie pniaki y gąłęzie rodzi. *CiceroBBud* 25; *Cresc* 1571 312].

Szereg: »pniak a śniat« (1): gąłęzi/ ządwy łą do pniaká á łniathu podobne *GórnDworz* D2.

Przen (2) :

a) Człowiek tępy, niewrażliwy (1) : Tákowe łtáránie iest Pánu Bogu miłe/ ábowiem/ tu Pan Bog nas niechce mieć nietylcznymi/ áni pniakámi. *KrowObr* 226v; [*BudUrząd* 133v].

[*Szereg*: »ani pniak ani prostak«: Oto małz/ że Apóstołowie nie byli áni pniakámi/ áni tak wielkimi prostakámi/ iáko ci náłzi mniamá. *BudUrząd* 52.]

b) Przeszkoda (1) : [Pociefzna to iest iże iáko inłze łpráwy dobre/ ták dopirołz tháka napráwá w nas bywa ku chwale Bożey/ do częgo że dwa pniaki zálegáią/ boiaźn ludzi Thyrańskich/ á rozumy y duńność w załługach wczynkow łwoich/ przetoż ná tho lekárłstwo dáne łłyzłelície *GilPos* 267.]

pniak czego (1): [drogę] zágrádzacie á zárębuiecie/ á łrogiemi pniaki zakłádacie fáłszywych á obłędliwych náuk wálznych *RejPos* 184.

a. [O drzewie genealogicznym: przen. Protoplasta rodu: A iże zowie tego przodká Páná Kryłtułowego á potomká Iełse/ to iest/ Oycá Dawidowego pniakiem/ tho czyni/ iże iáko pień ołtawa łam tylko przy korzeniu/ á gąłęzi iego łcięte bywáią od niego *GilPos* 272v, 272v *margin*.]

b. Ucięty kawałek drewna oczyszczony z gałęzi, kłoc (5) : *Calep* 173b; PRZEMYSL, lub LESKO PIRWSZY/ Moráwczyki zgromił: Woyłká z pniaków łtáwiłszy/ fortelnie/ połomił. *KlonKr* A2v.

α. Pogardliwie o przedmiotach kultu religijnego (2) :

W połączeniach szeregowych (2): ludzie krwią Páná Iezu Kryłtá pokropieni/ y omyci/ to coby ná żywe Obrázy nákládać mieli/ ná łługi Boże/ [...] ná łiroty/ ná wdowy/ to nákládáią ná martwe pniaki/ ná kije/ ná delki ku nitzemu niepożythetzne *KrowObr* 117, 117.

2. Część drzewa pozostała w ziemi z korzeniami po ścięciu jego części nadziemnej, karpa (2) : przełstrzégay/ áby w tym Grundfećcie/ Pniaki były wykopáne/ y drzewá iákięgo áby nie przyłypáno. *Strum* E3, F3; [Szpilowa wdowa [...] wyznała, iż zastawiła Janowi Gryzowi roley sztukę, to jest po potok áże po miedzę Dzięgielowę na górę po pniak, który jest trześniowy *KsięgaSądIwk* 1584 nr 59].

3. [Coś, co ma kształt pnia:

Wyrażenie: »pniak siana«: co w Kálecie [klecha] noši: *Dabit tibi*, tylko łię mię do ięgo Zoši. *Et* ma łie iáko cłowiek/ *quotannis* pniak łiáná Nákoši/ y to wierz mi pomoże do wiáná. *Potkanie* 9.]

*** *Bez wystarczającego kontekstu (4)* : Stips. Stam. Pniak. *Mymer*¹ 21; Stirps, radix, truncus, pnyak, progenies, origo. *BartBydg* 150b; Stipes, Kól/ pal/ pniak. *Mącz* 416c; Trunculus – Pniak. *Calep* 1090b.

Synonimy: **1.b.** *karcz, karpa, kloc, kłoda, kłodzina.*

Cf **PIEŃ**

DDJ